

τῶν τριφυλικῶν ποταμίων, περὶ ὧν ἀλλοχού, ἀκροθιγῶς μόνον περὶ τῆς Νέδας σημειοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκαλεῖτο ὁ νοτιώτατος ἐκεῖνος ποταμὸς τῆς ἡλεικῆς περιφερείας, ὅστις πηγάζων μὲν ἀπὸ τοῦ ἀρκαδικοῦ Λυκαίου καὶ τὴν χώραν τῆς ἀρκαδικῆς Φιγαλείας διαρρέων ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρκαδικὸς ποταμὸς, ἐν τῇ ἀπ' Α. ὁμῶς πρὸς Δ. διευθύνσαι αὐτοῦ εἰσρέων εἰς τὴν ἡλεικῆν χώραν πρὸς Ν. τοῦ ἀρχαίου Αεπρέου, καὶ παρὰ τοὺς παλαιούς Πύργους εἰσβάλλον εἰς τὴν θαλάσσαν ἐσχημάτιζε τὰ νότια ὄρια τῶν Ἠλείων πρὸς τοὺς Μεσσηνίους, διὰ δὲ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ τοῦ παραρρέοντος ἀνατολικῶς τὴν νῦν κώμην Ζούρτσαν καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἐκβάλλοντος εἰς αὐτὸν ἐσχημάτιζεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ῥηθέντος Διάγοντος, πηγάζοντων ἀμφοτέρων (τοῦ Διαγότος καὶ τοῦ παραποτάμου τῆς Ζούρτσας) κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις ἀπὸ τῆς Μίνθης, τὰ ἀνατολικά πρὸς τοὺς Ἀρχάδας Φιγαλιεῖς καὶ Ἀλιφειρεῖς ὄρια.

Τὰ χαμηλὰ δ' ὄρη, οἱ βουνοὶ καὶ οἱ λόφοι τῆς Ἠλείας φέρουσιν οὐχὶ πλέον, καίπερ ἐξαρτήματα ὄντα, τὸν ἄγριον καὶ μεγαλοπρεπῆ χαρακτῆρα τῶν ἀρκαδικῶν ὄρέων, ἀλλὰ σχηματίζουσι διὰ τῆς πλουσίας αὐτῶν βλαστήσεως, ἣν ὀφείλουσιν εἰς τὴν εἰσπνοὴν τῆς θαλασσίας αὔρας, διὰ τῶν δασῶν καὶ τῶν νομῶν, αἳ κατωφέρειαὶ αὐτῶν μέχρις ἐπὶ τῶν κορυφῶν ἀνω ἐκτείνουσι, μίαν μεγαλοπρεπῆ, ἤρεμον καὶ εὐάρεστον ἐντύπωσιν. Εἰς δὲ τοὺς εἰρημένους ποταμούς, χειμάρρους καὶ ῥυακας, οἵτινες ἰδίως κατὰ τὸν χρόνον τῆς βροχῆς ὄγκους ἄμμου καὶ παχείας ἰλύος ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ὄρέων καὶ βουνῶν κατάγουσι καὶ διαχέουσιν ἐν τοῖς πέριξ ἐκχειλιζόμενοι, ὀφείλει τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ τὸ δυτικὸν μάλιστα μέρος τῆς χώρας, ὅπερ, ὡς τὰ ἐν Αἰτωλίᾳ ἐκβάσματα τοῦ Ἀχελώου, ἰδιάζει εἰς μίαν σχετικῶς νέαν γεωλογικὴν περίοδον. Ἴδιόν δ' ἐξεγείρουσι τὴν πρσοχὴν τοῦ τυχόντος ἐν τῇ ἡλεικῇ χώρᾳ τὸ ἀπειράριθμον πλῆθος τῶν διεσπαρμένων θαλασσιῶν ὀστρέων ἢ κογχυλίων, ὧν ἄλλα μὲν φαίνονται διεσκορπισμένα κατὰ μόνας καὶ ἀναμειγμένα μετὰ χώματος, ἡμισθεστωτὰ ἢ ἀσθεστωτὰ ὅλως, ὡς ἐπὶ τῶν λόφων ἀνω τῆς

Ἀραολινατῆς, ἐπὶ τῶν ἐκκτέρωθεν τοῦ Ἐνιπέως, καὶ δὴ πάλιν πολλὰ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ λόφου τοῦ προφήτου Ἠλίου τῆς Βαρβακσινῆς. Ἐνθα πρὸ τινος ἢ πορίνης λέκινα ἀνευρέθη, περὶ τῆς ἀλλοχού, καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις χώροις ἄλλα δὲ πάλιν συνεπιπύσσαν κατὰ χημικοὺς νόμους μετὰ χώματος καὶ ἄλλων ἀνεργῶν οὐσιῶν καὶ ἀπολιθωθέντα ἐσχημάτισαν τὸν κογχυλιᾶτην λεγόμενον λίθον. ἐντός τοῦ ὅποιου εἶνε εὐδιάκριτα τὰ ὄστρακα, ἀλλοχού μὲν λίαν σκληρὰ ὡς τιτανόλιθον, ὡς ἐν τῷ λωρίσκῳ τοῦ ἀγ. Ἀθηνασίου ἔνδον τῆς πόλεως Πύργου, ἀλλοχού δὲ μαλακώτερον καὶ ἐν εἶδει πορίνου λίθου, ἐξ οὗ τὰ πλεῖστα τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἠλείας καὶ δὴ τῆς Ὀλυμπίας, καθὼς καὶ τὰ ἐγχώρια ἀγάλματα κατεσκευάζοντο, καὶ οὗτος εἶνε ὁ ἐγχώριος λίθος τῆς Ἠλείας, δηλ. ὁ πόρινος κογχυλιᾶτης. Τριαῦτα δ', ὡς γνωστόν, κογχύλια, παρατηροῦνται καὶ ἐν ὑψηλοῖς ὄρεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν Ἀραωνίων (Χελμού) τῶν Καλαβρύτων, δεικνύοντα ὅτι ἡ περιέχουσα ταῦτα χώρα, καὶ μάλιστα ἡ Ἠλεῖα, πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ κατακλισμοῦ ἦτο θαλάσσης πυθμὴν κατὰ μικρὸν ἀνυψωθείς εἰς ξηρὰν εἴτε ἐκ φυσικῶν τοῦ ἐδάφους ἀνιζήσεων εἴτε ἐκ σεισμογενῶν ἢ ἡφαιστειωδῶν αἰτιῶν καὶ ἐν γένει ἐκ πλουτωνείων λόγων.

Παρὰ τὴν δυτικὴν λοιπὸν ὑπώρειαν τῶν ὄρέων ἐγκλείονται πλησιέστατα ἀμμώδεις καὶ κατὰ μέγα μέρος διὰ δασῶν ἐκ πέυκης κεκαλυμμένοι λόφοι, παρὰ τούτοις δ' ὀμαλαὶ μεσόγειοι καὶ πρᾶλιοι πεδιάδες μετὰ γονιμωτάτου ἐδάφους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ ἀμμώδους καὶ πηλώδους καὶ ἰλυώδους στρώματος, ἐνίκαυ δὲ καὶ ἐπὶ στρώματος ἡμισθεστωτῶν ὀστράκων θαλασσίου ὀστρέου, τοποθετουμένου, ὅπερ ἀπάντων σχεδὸν τῶν προϊόντων τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν, καὶ μάλιστα τῆς ἀμπελοφυτείας καὶ σταφιδοφυτείας καὶ τοῦ βάμβακος εἶνε παραγωγότατον καὶ ἐπιδεικτικώτατον ὅθεν δὲν ὑπάρχει ἐν ἀπόσῃ τῇ χερσονήσῳ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φιλοπονίαν οὐδὲν εὐγνωμονέστερον ἔδαφος τούτου διότι εἶνε μὲν ὡς τὰ πλεῖστα ἀμμώδεις αἱ πεδιάδες καὶ οἱ λόφοι, παρέχουσιν ὁμῶς γῆν πιμελώδη, καὶ ἡ πλουσία ἄρδευσις ἀπὸ